

נושא הגליון

בס"ד יום ג' פרשת עקב י"ט אב תשע"ט

'ברכת הרואה ימים ונהרות'

כִּי הוּא צֶוֶה וְנִבְרָא (תהילים קמה ח)

מבואר **במשנה** (ברכות דף נד.), הרואה הרים גבעות ימים נהרות ומדברות, מברך עושה מעשה בראשית, ולדעת רבי יהודה הרואה את הים הגדול מברך ברוך שעשה את הים הגדול, אם רואה אותו לפרקים. ומבואר בגמ' (דף נט:) שלפרקים הכוונה שלושים יום.

1. נוסח הברכה

מעשה בראשית: טעם שמברכים דווקא עושה מעשה בראשית, כתב **האבודרהם** (הלכות ברכת הראייה שער ח) משום שהקב"ה ייסד את הבריות האלו מאז בריאת העולם, ויש להקב"ה שבח בכך שאנחנו יודעים שהוא ברא אותם בששת ימי בראשית ועדיין הם קיימים, כי כל שכן שמי שעשה אותם עדיין קיים.

לשון הווה: טעם שהנוסח של הברכה 'עושה' בלשון הווה, למרות שיותר מתאים לומר לשון עבר 'עשה מעשה בראשית', כתב **הצ"ח** (ברכות דף נד.) שכוין שעל הברקים והרעמים חיקנו ברכה בלשון הווה שהרי אצלם שייך לומר כך כי הם מתהווים תמיד באויר, לכן תיקנו גם על הרים ונהרות בלשון כזו, שלא לחלק בין הפרקים.

השו"ע (סימן רכח סעיף א) לגבי ברכת הים הגדול, פוסק שמברכים עושה הים הגדול. אך **במשנ"ב** (ס"ק ג) מביא שיש המברכים 'שעשה' בלשון עבר, וכפי שהוכיח **המגן אברהם** מלשון **הגמ' והרמב"ם** ובסידור ווילנא הביא כן בשם הרבה ראשונים.

2. דיני הברכה

כתב המ"ב (ס"ק ב) שמברך רק אם רואה אותו מל' יום לל' יום. ולגבי מי שגר סמוך לים או שנוסע דרך שם תדיר ועבר ל' יום שלא ראה את הים מחמת חוסר ענין כי

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! (ההגרלה על דעת רבני המכון)

הפרס השבוע: סט (ג' כרכים) חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים'

שאלה: בבין הזמנים וכדומה, האם מותר לאכול ארוחה בפארק בשבועיים בו עוברים ושבבים, ומדוע?

מבואר בגמ' בקדושין דף מ: האוכל בשוק דומה לכלב, ופסול לעדות. וכעת השאלה האם נכון לאכול בבין הזמנים בפארק בגינה צבורית, או אסור?

מקורות לעיון: 'תמצית הלכות אכילה בשוק' מתוך הספר 'שלמי חיים' שעומד לצאת לאור בקרוב אי"ה פורסם ב'אוסף גיליונות' בין הזמנים אב תשע"ט.

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
- בעמדות 'נדריים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשוט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

שם הזוכה בתגרלת גיליון 229 על סט ג' כרכים חפץ חיים שמירת הלשון אהבת חסד עם ביאור 'ארחות חיים'

**הגאון רבי אוריאל גרינשטיין שליט"א
כולל 'אש תמיד' ירושלים**

**המדור השבוע נתרם על ידי
הרה"ח רבי יעקב קליין שליט"א
ברכתינו שבזכות התורה יצליח בכל מעשה ידי**

**זכות הופעת הגיליון הונצח על ידי ידידנו שליט"א
לעילוי נשמת
הרה"ח רבי מאיר ב"ר חיים זצ"ל
והרה"ח רבי חיים יעקב ב"ר אברהם עזר
נתן נטע זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה.**

**זכות לימוד התורה
וקודש להצלחת התורם
שליט"א ומשפחתו**

בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית; ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומרים: ברוך אתה ה' אמ"ה עושה הים הגדול. ביאר בפרישה שכתב המחבר כן ע"פ הגירסא שהיתה לו בכסף משנה (הלכות ברכות פרק י"ד) בשם הרא"ש שבמביא שכתב דים הגדול הוא ים אוקיינוס והוא הים שעוברים לארץ ישראל ולמצרים, אך כותב שהגרסא הנכונה היא כמו שמובא ברא"ש בפנים שהכונה על ים אוקיינוס. ובכנסת הגדולה ובמור וקציעה כתבו כי המחבר חולק על הרא"ש וסובר כי על ים התיכון מברכים הים הגדול. ובמשנה ברורה (ס"ק ב) הביא שהרבה אחרונים פליגי על המחבר וס"ל דדוקא על ים אוקיינוס שהוא הים הגדול שבכל הימים שמקיף את כל העולם, עליו קבעו ברכה בפני עצמו מפני גדלו, אבל על ים שעוברין בו לא"י לא נקרא לענין זה ים הגדול, ומברכין עליו כמו על שאר ימים. בשונה הלכות נקט שהמ"ב לא הכריע בזה, וכן ביאר בדבריו הגר"ח קנייבסקי בתשובה בסוף ספר שער העין (תש"ל).

4. ברכת ים תיכון

המ"ב הביא דעות בזה, ואולם בבה"ל הביא דגם אם צריך לברך הים הגדול ובירך מעשה בראשית יצא בדיעבד כיון שהוא דומיא דברכת שהכל בספר שער העין (פרק ח' הע' ט) בשם הגר"ש אלישיב והגר"ח קנייבסקי שיש לברך על ים תיכון מעשה בראשית, וכן הביא (בעמ' רסו) מהגר"ג קרליץ, וכן דעת הגרש"ז אוירבאך (הליכות שלמה פרק כג אות כט). בכף החיים (ס"ק ה) כתב כיון שיש מחלוקת כן יעשה מספק.

במנחת יצחק (חלק א סימן קי) גם נקט כן, אלא שהוסיף כדי לצאת גם כן דעת הש"ע ושאר פוסקים, י"ל תוך כדי דבור של עושה מ"ב, גם תיבות שעשה הים הגדול, והיא על פי המבואר בש"ע או"ח (סי' ר"ט סעי' ב) שאם לקח כוס של שכר או מים, ובירך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בפה"ג, ותוך כדי דיבור נזכר שטעה, ואמר: שהכל נהיה בדברו, וכן היתה אומירתו: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן שהנ"ב, יצא. וכן דעת הגרש"ז שמעיקר הדין יש לברך מעשה בראשית, אך אם ירצה יוסיף שעשה את הים הגדול, וכן מעיד הגר"א נבנצאל (בספרו ירושלים במועדיה שבועות עמ' ריד) שכך ראה שנהג הגרש"ז אוירבאך.

רגיל בהם, נקטו בחוט שני (שבת חלק ג עמ' רכט) ובהליכות שלמה (פרק כג אות כט) שאין לברך על אותו הים. ומי שראה את הים ועבר מן המקום ושבו אינו רואהו, בחוט שני נקט שאין יכול לברך ע"ז, אך תוך כדי דיבור מהראיה עדיין אפשר לברך. ומאידך בהליכות שלמה נקט שכל זמן שהתפעלותו נמשכת יכול לברך. ומי שרואה את הים בלילה אם מתפעל מראיתו נקטו בחוט שני ובהליכות שלמה שמברך, ואם במקום שנמצא חשוך שאינו רואה את הים ומתפעל אינו מברך.

ומי שרואה מרחוק כתב בחוט שני (יו"ד חלק ג עמ' קפה) לגבי מה שרואין את הים מן הגבעות בבני ברק שלא יברך על זה, כיון שלא מרגישים הרגשה של התפעלות מבריאית הים כיון שזה רחוק ורואים רק משהו קלוש, ומ"מ כיון שהוא ראה משהו מן הים וזה מזכיר לו את הים אזי לענין שלא יחשב שעברו שלושים יום בלא ראייה הוי ראייה ולא יברך תוך שלושים לזה, וכן מביא בספר שער העין (עמ' פז) בשם השבט הלוי, מאידך מביא שם מהגר"ש אלישיב ומהגר"ח קנייבסקי שאפשר לברך.

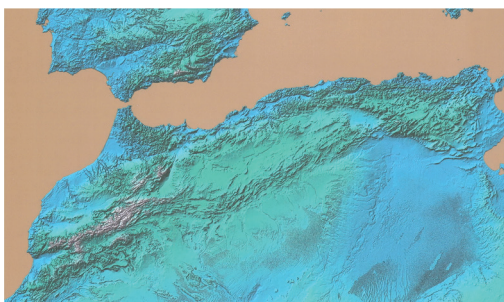
3. מהו הים הגדול

בשו"ת הרא"ש (כלל ד סימן ד) כתב שהים הגדול שנכתב במשנה הוא ים אוקיינוס דוקא, אעפ"י שבלשון הכתוב (במדבר פרק לד פסוק ו) וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגִבּוֹל נִרְאָה שהכונה לים תיכון שהוא גבול מערבי של א"י. מ"מ במשנה משמע שהוא ים אוקיינוס, מדקתני ברישא על הימים אומר ברוך שעשה מעשה בראשית, ואח"כ ר' יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול, מדהזכיר ברישא ימים בסתם ופירש ר' יהודה הים הגדול משמע דבים אוקיינוס מיירי, ולא פליג את"ק, דא"ר ר' יהודה הוה פליג את"ק ונאמר דת"ק כלל כל הימים וים אוקיינוס בכלל אם כן הוי הלכה כסתמא דרבים, ולא ראיתי בפוסקים שפסקו דאין הלכה כר' יהודה. וברש"ש בברכות כתב לבאר שמזה ראייה דהלכו בברכות אחר לשון בני אדם, ובלשונם נקרא ים אוקיינוס הים הגדול.

אמנם בשולחן ערוך (סימן רכח סעיף א) כתב על ימים ונהרות, הרים וגבעות ומדברות, אומר:

סינר גיבולדס - סינר המזכיר את הים התיכון עם האוקיינוס האטלנטי. בתמונה מראה מחזור של הסינר בתצפית מזרחית מים התיכון, מציג סינר גיבולדס ומבולת העליון האוקיינוס האטלנטי

הים האטלנטי - חתולות הים המזרחיים מוקפים, התצפית מזרחית האטלנטי מציגה על גבי הים, אוקיינוס המזרחיים, מוקפות חתולות הים האטלנטי

אנציקלופדיה לבית ישראל - ב: הכפרין, רמאכ בן יעקב (4/0) עמוד מס: 42 חודש ע"י אוצר החכמה

שמיד אחר שבירך שעשה את הים הגדול יברך גם עושה מעשה בראשית, אבל בלי שם ומלכות. כיון שנחלקו הפוסקים על מה מברך מעשה בראשית, ומה נקרא הים הגדול לברך עושה הים הגדול, האם ים התיכון או ים האוקיינוס או שניהם ביחד. ולכן הכריעו קצת מהאחרונים לברך על כל הימים עושה מעשה בראשית - שהיא ברכה כוללת ופוסטרה לכל הימים (ועיין שו"ת מנחת יצחק וס' א', קי, אות ד' ו"לפ"ז) למעשה נראה לברך על כולם עושה מעשה בראשית, וע"ע שו"ת דברי יציב או"ח צה). אך לסוברים שיש לברך על האוקיינוס עושה מעשה בראשית ולפי שיטת הלחם חמודות יש לברך כן על הים התיכון, יברך הן עושה מעשה בראשית והן ברוך עושה הים הגדול (בתנאי שיכול לברר את גבולם, ועל כן, כל עוד לא ניתן לברר את גבולם, יברך "עושה מעשה בראשית").

ובשו"ת מנחת יצחק וס' א', קי אות ד) הציע שתוך כדי דיבור של עושה מעשה בראשית יגיד עושה הים הגדול וכך יצא י"ח כולם.

ואמנם בשו"ת דברי יציב (או"ח צה) כתב שהגם שברכת עושה מעשה בראשית היא ברכה כוללת, מאחר שמצינו לחכמים שתיקנו ברכה על הים הגדול, בפני עצמו, יברך שתי ברכות כיון שסוף סוף שני ימים הם ואינו רואה אותם בבת אחת.

6. ברכה על הכנרת וים המלח

כנרת: במזמור וקציעה (סימן רכח) כתב לברך עליו מעשה בראשית, וכן הביא בספר שער העיני (עמ' פד) בשם הגר"ח פ' שיינברג ובשם הגר"מ שטרנבוך, וכן נהג הגר"ש אירבאך. ומביא בשם הגר"ש אלישיב כיון שיתכן שחלק מן הים התרחב אח"כ ואינו מששת ימי בראשית, וא"כ כמו שמצינו במשנה ברורה (סימן רכח ס"ק ה) שעל נהרות שחפרו ושינו המלכו של הנהר לדרך אחרת אין מברכין מאותו המקום והלאה, דשם לאו מעשה בראשית הוא, א"כ גם לענין ים כנרת רק אם ראה את כל הים אז יכול לברך ללא חשש, אלא העיר שם בספר שער העיני שאם רואה את מרכז הים א"כ ברור שלא נשתנה וא"כ יוכל לברך. ונקט בהליכות שלמה (פרק כג אות כט) שאף אם כבר בירך בתוך ל' יום על הים התיכון, ואחריה ראה את ים הכנרת מברך שנית.

ים המלח: בבראשית (פרק יד פסוק ג) נכתב עֲמָק הַשְּׁדִימוֹת הָיָה יָם הַמֶּלַח, ומביא רש"י ב' פירושים: א. לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח. ב. מדרש אגדה אומר שנתבקעו הצורים סביבותיו ונמשכו יאורים לתוכו. וכתב בשבט הלוי (חלק ט סימן מז) שלפי פירוש ראשון אין לברך כיון שאינו מששת ימי בראשית, אבל לפירוש ב' יש לברך כיון שהיה טמון בהם מתחת מעשה בראשית, ומסקנתו שמספק אין לברך.

אמנם בחוט שני (שבת חלק ג עמ' רכט) נקט שיש לברך, ע"פ מה שכתב במזמור וקציעה (סימן רכ"ח) ע"פ מה שארז"ל שיש בארץ ישראל ד' ימים.

בתמונה: מעמד ההגדלה בתאריך ט"ו באב תשע"ט על שבת קודש באתרא קדישא מירון
בבית הגאון רבי יחזקאל אלימלך כהן שליט"א רב שכונת קנה בושם בית שמש
שם הזוכה המאושר: משפחת לוצקין

זכות הופעת הגיליון הונצח לעילוי נשמת הגאון החסיד רבי אהרן הלל בן רבי חיים מיכל לוי זצ"ל נלב"ע י"ד אייר תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הופעת הגיליון לזכות החפץ בעילום שמו לזרע של קיימא במהרה בנחת ובנקל אמן

ברכת ים אוקיינוס: בספר שער העיני (פרק ח הע' יב) מביא בשם הגר"ש אלישיב והשבת הלוי שמברכים על האוקיינוס (האטלנטי, השקט, ההודי שמחברים יחד) הים הגדול, וכפי שמוכח מדברי המ"ב שנקט לעיקר לדינא את הדעה שעל ים אוקיינוס מברך הים הגדול, ומביא ששמע שכן נוהגים כמה מהגדולים בארה"ב. מאידך הגר"ש דבילצקי בספרו זה השלחן (חלק א סימן רכח) כיון שיש מחלוקת יש לברך גם על ים אוקיינוס מעשה בראשית, וכן נקט בתשובות והנהגות (כרך ג סימן עו), וכן מוכח מהחיי עד (כלל סג סעיף ג) שלא חלק וכתב בסתם שמברכים על הימים מעשה בראשית, וכן דעת הערוך השולחן (סימן רכח סעיף ד) שיש לברך על כולם עושה מעשה בראשית גם על האוקיינוס מפני שינוי בפירושים.

5. מיצר גיברלטר

כשטס מעל המיצר ורואה את שני הימים - ים תיכון וים אוקיינוס לדעת הגר"ש דבילצקי בספרו זה השלחן (חלק א סימן רכח) שאם לא בירך בתוך ל' יום מעשה בראשית על הים, מברך על שניהם יחד שעשה הים הגדול, שהרי כאן ממ"ל צריך לברך על אחד מהם הים הגדול, וכן דעת הגר"נ קרליץ (שער העיני עמ' רסו). וביאר בשער העיני (עמ' פג) שאין לברך גם מעשה בראשית כיון שכבר בירך על הים הגדול, כלול בזה גם ברכה על הים תיכון. מאידך בשו"ת בצל החכמה (חלק ב סימן יז) הכריע

עדכוני הלכה

מעשה רב!

מעשה נפלא מובא בדרך שיחה פרשת בראשית, הגר"ר חיים וולקין שליט"א נכנס עם יהודי אחד להגר"ח קנייבסקי שליט"א, והציג את האורח הבא ממדינת גיברלטר, שאלו הרב בהתפעלות אוי אתה מגיברלטר?
כאשר שאלו את הגר"ח מה מתפעל כל כך מגיברלטר, השיב יש מחלוקת בין האחרונים הובאה במשנה ברורה על איזה ים מברכים ברכת עושה הים הגדול, אם על ים התיכון או ים אוקיינוס, ולכן אין לברך ברכה זו רק עושה מעשה בראשית, אבל מגיברלטר ארץ הנמצאת במפגש של שני הימים, רואים את שני הימים בו זמנית ושם הרי אפשר לברך את הברכה לכ"ע.

ושמעתי מרבה של גיברלטר הרב חסיד שליט"א, שהעומד על ראש התותח הישן שבראש הצוק בגיברלטר, יכול לראות גם את האוקיינוס מעבר להרי אלחסירס.

עמוד מס 83 שער העין הודפס עיי תכנת אוצר החכמה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

1. על הימים מברך ברוך עושה בראשית, ועל הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול.
2. מברך רק אם רואה אותו מל' יום לל' יום, ומי שגר סמוך לים או שנוסע דרך שם תדיר, גם אם עבר ל' יום שלא ראה את הים לא יברך. ומי שראה את הים ועבר מן המקום ושוב אינו רואהו, יש קטנו שלא יברך אלא א"כ הוא תוך כדי דיבור מהרואה, וי"ס שכל זמן שהתפעלותו נמשכת יכול לברך. ומי שרואה את הים בלילה אם מתפעל מראיתו יכול לברך. ומי שרואה מרחוק, י"ס שלא יברך, ויש סוברים שיברך.
3. י"ס שהים הגדול הוא ים אוקיינוס, וי"ס שהוא ים תיכון, דעת השולחן ערוך שהוא ים תיכון, ובמ"ב הביא שהרבה אחרונים פליגי וס"ל דהוא ים אוקיינוס. דעת רוב הפוסקים שיש לברך על ים תיכון מעשה בראשית, וי"ס כדי לצאת גם כן דעת הש"ע יאמר תוך כדי דבור גם תיבות שעשה הים הגדול.
4. ברכת ים אוקיינוס דעת חלק מהפוסקים שמברכים הים הגדול, וי"ס כיון שיש מחלוקת יש לברך גם על ים אוקיינוס מעשה בראשית.
5. מי שטס מעל מיצר גיברלטר ורואה את שני הימים להגר"ש דבליצקי יברך רק שעשה הים הגדול, לשיטת שו"ת בצל החכמה יברך רק עושה מעשה בראשית שהיא ברכה כוללת. לשיטת המנחת יצחק יברך תוך כדי דיבור את שתי הברכות וכך יצא ידי חובת כולם, ולפי שו"ת דברי יציב עליו לברך את שתי הברכות.
6. הסכמת פוסקי זמנינו שמברכים ברכה זו גם על ראיית ים הכנרת, והורה הגר"ש אלישיב שלא יברך על ראיית מקצתו. אך לגבי ראיית ים המלח, נחלקו הפוסקים הקדמונים וגם פוסקי זמנינו, האם מברכים על ראייתו, כיון שים המלח נוצר לאחר ששת ימי בראשית וגם משום שהוא מין קללה.

נושא הגליון הבא:

'האוכל בשוק דומה לכלב'

הגליון נועד לעורר את לב הלומד, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'

'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

גליון שבועי

שיעורים וימי עיון

מוקד למענה הלכתי

בירורי הלכה אקטואליים

קו הילכתא

חבורות הדרכה

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...